

Till Undervisnings- och kulturministeriet

kirjaamo@minedu.fi (pdf)

lukiouudistus@minedu.fi (word)

Begäran om utlåtande av 24.1.2018, OKM/41/010/2017

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till gymnasielag och lag om ändring av lagen om anordnande av studentexamen

Svenska enheten för bildningsväsendet vid Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland (härefter svenska enheten) framför som sitt utlåtande följande:

Svenska enheten ser positivt på att gymnasielagen förnyas helt och hållet. Såväl pedagogiken, studiemiljön som verksamhetskulturen har förändrats och bör vara synlig i lagstiftningen. Lagen om yrkesutbildningen har redan förnyats och nu får också gymnasieutbildningen en lagstiftning som så långt som möjligt följer samma struktur och terminologi. Viktigt är att påpeka att gymnasieutbildningen fortsättningsvis är allmänbildande utbildning på andra stadiet som ger de studerande färdigheter för högskolestudier. Att stadgandena om studentexamen som ingår i nuvarande gymnasielag föreslås flyttas till lagen om anordnande av studentexamen är också motiverat och förenhetlig lagstiftningen.

Samtidigt vill svenska enheten fästa uppmärksamhet på översättningen av lagförslaget till svenska. I 10 § i förslaget till gymnasielag används ordet målsatt, ett begrepp som inte ingår i Svenska akademins ordlista och verkar förekomma endast i finländsk lagstiftning. I lagtexterna borde korrekta ord och uttryck användas.

Förslaget till gymnasielag

Ordande av utbildning, 2 kap.

Enligt 4 § 3 mom. ska undervisnings- och kulturministeriet i samband med sitt beslut om beviljande av tillstånd att ordna utbildning säkerställa en tillräcklig nationell och regional tillgång till gymnasieutbildning. I momentet sägs ingenting om att säkerställa gymnasieutbildningen för språkgrupperna. I förslaget till regeringsproposition sägs gällande motiveringen till paragrafen att även den svenskspråkiga och samiska befolkningens utbildningsbehov ska tillgodoseas på ett korrekt sätt. Svenska enheten anser att det inte räcker med att den språkliga grunden omnämns i regeringspropositionen. Den bör ingå i lagparagrafen.

I 8 § 1 mom. stadgas om att gymnasier ska samarbeta med andra utbildningsanordnare inom olika stadier och med aktörer inom arbets- och näringslivet. Det är bra att samarbetsparterna har preciserats noggrannare och att arbets- och näringslivet också kopplas in i gymnasieutbildningen.

Undervisning, 3 kap.

Det är motiverat att grunden för dimensioneringen av lärokurserna och studierna ska anges i studiepoäng i stället för kurser (10 §). Då följer dimensioneringen samma mått som högskoleutbildningen. Intressant är dock att man fortsättningsvis utgår ifrån hur mycket tid arbetet för en studiepoäng tar medan man inom yrkesutbildningen mäter kunnandet i kompetenspoäng. Andra stadiets utbildning kunde gärna ha samma grund för dimensioneringen av studierna.

I 11 § ingår läroämnena som ska ingå i gymnasieutbildningens lärokurs. Gymnastik och hälsokunskap finns inte längre med som läroämnen i paragrafen utan ingår enligt förslaget till regeringsproposition i de humanistisk-samhälleliga studierna. Svenska enheten anser att gymnastik och hälsokunskap fortsättningsvis borde ha status som egna läroämnen för att markera betydelsen av att sköta sin hälsa och motverka stress. Kunskap om hälsa och kropp är viktigt för att inte öka på samhällets uppdelning i välmående och illamående. Det är allmänt känt att många studerande upplever att gymnasiestudierna är ytterst krävande och många har stresssymptom.

Överlag är skrivningen i 11 § 1 mom. gällande läroämnena onödigt komplicerad i och med att det talas om studier i vissa ämnen men inte i alla. Uppräkningen av läroämnena i nuvarande lagstiftning (7 § enligt ändring 373/2017) är tydligare och borde bibehållas i den nya lagen. I sig kan konstateras att ämnesupplägget fortsättningsvis är klassiskt och nationellt och synliggör inte t.ex. digitaliseringen och internationaliseringen som sedan länge breddat den allmänbildades kompetensbeställning. I 11 § 2 mom. sägs att gymnasieutbildningen kan innefatta tematiska studier som utvecklar den mångsidiga kompetensen men man måste gå till förslaget till regeringsproposition för att få fram vilka kompetenser som avses. Svenska enheten anser att dessa kompetenser borde ingå i lagen eller åtminstone definieras i den kommande gymnasieförordningen. De kompetenser som anges i propositionsförslaget är nödvändiga i dagens samhälle och bör tydligt lyftas fram.

En del av studierna i gymnasieutbildningens lärokurs ska enligt 13 § 3 mom. ordnas i samarbete med en eller flera högskolor. Närmare stadganden om genomförandet av samarbetet ingår inte i lagförslaget. Samarbetet är i sig välkommet men kräver resurser både av gymnasier och högskolorna. Geografiska aspekter kan också påverka möjligheterna till samarbete. Noggrannare anvisningar för samarbetet borde ges antingen i kommande gymnasieförordning eller läroplansgrunder.

I 18 § har man gjort föremålen för försök mera ospecifika än tidigare. I nuvarande lag nämns "timplösnings och grunderna för läroplanen" och i det nya lagförslaget "studiernas struktur och omfattning". I lagförslaget talar man om försök som är "nödvändiga", vilket möjligen kan tillåta mer politiskt motiverade försöksinitiativ. Frågan är om man med den här nya formuleringen möjliggör mera experimentella och avvikande försök än tidigare och om det t.ex. kan innebära en större osäkerhet för svenskans stabilitet inom gymnasieutbildningen.

Att söka sig till studier och antagning som studerande, 4 kap.

Enligt 19 § 3 mom. beslutar utbildningsanordnaren om kontinuerlig ansökan. Detta är i sig bra men kräver ett system så att alla sökande får en rättvis behandling. Utbildningsanordnaren står inför utmaningen att bygga upp utbildningen så att man kan inleda den under läsarets gång utan att det försvårar studierna.

Den studerandes rättigheter och skyldigheter, 5 kap.

Rätten till studiehandledning och personlig handledning betonas på ett förtjänstfullt sätt i 25 § och påvisar hur viktig handledningen de facto är för den studerande. Det är också helt i enlighet med de strategiska riktlinjerna för utvecklingen av livslång vägledning (UKM:s publikation 2011:15) att den, som efter slutförd gymnasieutbildning inte fått en plats i fortsatt examensinriktad utbildning, får rätt till handledning och karriärplanering (4 mom.). Problemet är hur resurserna i de enskilda gymnasierna ska räcka till för den utvidgade handledningsuppgiften. Studiehandledningen kämpar redan nu med knappa resurser och många gymnasier har endast deltidsanställda studiehandledare. Målsättningen borde vara att samtliga gymnasier ska ha heltidsanställda studiehandledare. Att ytterligare få fram resurser för handledning av dem som avslutat gymnasieutbildningen blir en utmaning för gymnasierna. Alla utbildningsanordnare har kanske inte samma syn på handledningsbehovet och är inte beredda att ge gymnasierna behövliga resurser. Detta kan i förlängningen leda till ojämlikhet för dem som behöver handledning.

Det är positivt att stadgandena om de individuella studieplanerna nu skrivs in i lagen efter att tidigare endast ha funnits i läroplansgrunderna (26 §). På så sätt har alla studerande inom andra stadiet rätt till en individuell studieplan enligt samma premisser. Detta är också helt i linje med de tidigare nämnda riktlinjerna för livslång vägledning och stöder den studerande i hans planering av studierna. Viktigt är att studieplanerna uppdateras under studietiden så att planerna för fortsatta studier och karriär hålls på en öppen och sporrande basis. Gymnasietiden öppnar i första hand upp

ögonen för de akademiska inriktningarna och studiemöjligheterna och studietiden får gärna präglas av känslan av frihet och många goda möjligheter.

Det är bra att stödet för lärande blir lagstadgat också inom gymnasieutbildningen. Samtidigt är det också viktigt att betona att det uttryckligen handlar om en rättighet som den studerande har, vilket framgår av 28 § 2 mom. i den föreslagna lagen. Inom den grundläggande utbildningen ska utbildningsanordnaren besluta om stöd för lärande enligt elevens behov även om vårdnadshavarna motsätter sig detta, och då finns det en möjlighet att söka ändring. I och med att någon möjlighet att söka ändring i fråga om stöd för lärande inte finns i den föreslagna gymnasielagen får 28 § inte i praktiken börja tolkas så att studerande tvingas till avvikande lösningar utan möjlighet att söka ändring i detta. Vidare är begreppet språkliga svårigheter i 28 § 1 mom. tolkningsbart och behöver klargöras. Avses här identifierade inlärningssvårigheter eller kan exempelvis annan språkbakgrund, nytt skolspråk eller färsk immigration ses som språkliga svårigheter som ger rätt till specialundervisning?

Enligt förslaget till regeringsproposition är det meningen att specialundervisningen ska ges av en speciallärare och stadganden om speciallärarbehörighet i gymnasiet ska läggas till i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998). Noteras bör att detta kräver nya tjänstearrangemang inom gymnasierna och därmed också resurser.

Vidare är preciseringen om utbildningsanordnaren som beslutandeinstans i fråga om frånvaro från undervisningen i 30 § välkommen.

Eftersom internatboende nämns som en studiesocial förmån i den föreslagna lagens 35 § 2 mom. borde villkoren för boendet regleras mer utförligt på motsvarande sätt som i 103–104 § i lagen om yrkesutbildning. Även om gymnasierna i dag inte i någon större utsträckning erbjuder internatboende bör man i samband med denna reform passa på att implementera de bestämmelser som i yrkesutbildningen har kommit till för att råda bot på de oklarheter som länge har skapat osäkerhet inom internatverksamheten.

Trygg studiemiljö, 7 kap.

Motsvarande bestämmelse som finns i den föreslagna lagens 41 § 4 mom. fanns tidigare också inom yrkesutbildningen, men den ströks i samband med SORA-reformen eftersom den ansågs strida mot oskuldspresumtionen och lätt leder till dubbel bestraffning. Det är inte rimligt att behandla studerande olika inom de båda utbildningsformerna, och därför bör 41 § 4 mom. i den föreslagna lagen strykas helt.

I 44 § 3 mom. sägs att en studerande kan avstängas för viss tid eller från internatet trots att en domstol redan har dömt den studerande till straff. Eftersom dubbel bestraffning är förbjuden borde bestämmelsen förtydligas så att det framgår att grunden för avstängningen inte kan vara endast det faktum att den studerande har dömts för ett brott, utan det måste handla om en nödvändig säkringsåtgärd vars syfte är att skydda andra studerande och personalen.

Särskilda bestämmelser, 9 kap.

De i 58 § 1 mom. nämnda undantagen till sekretessbestämmelserna motsvarar regleringen inom yrkesutbildningen och är ur ett säkerhetsperspektiv en välkommen ändring, eftersom rektor och säkerhetsansvariga nu kan få bättre tillgång till information om studerande som kan utgöra säkerhetsrisker. Samtidigt ökar sekretessen mellan elevhälsan och den undervisande personalen, vilket kan föranleda ändrade rutiner och synsätt. Eftersom lärare inte längre har möjlighet att utan samtycke få information från elevhälsan accentueras vikten av att stödet för lärande uppfattas dels som en pedagogisk snarare än en medicinsk angelägenhet, dels som en frivillig tjänst där den studerandes vilja att ge personalen sekretessbelagda uppgifter om sig själv kan ha betydelse för utformningen och omfattningen av stödet.

Förslag till ändring av lagen om anordnande av studentexamen

Ändringarna gällande omtagning av prov i enlighet med den föreslagna paragrafen 6a § är nödvändiga med tanke på den förnyade antagningen till högskoleutbildning. Samtidigt är det av

största vikt att förfaringssätten gällande omtagningen noggrant definieras i statsrådets förordning. Omtagningen kräver mera resurser i gymnasierna och det bör vara entydigt hur de ska förfara.

I utarbetandet av utlåtandet har överinspektörerna Carola Bryggman och Disa Widell samt jurist Thomas Sundell deltagit.

Utlåtandets centrala innehåll

Svenska enheten för bildningsväsendet vid regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland framhåller följande:

- En uppdaterad gymnasielag är behövlig och tydliggör flera punkter som tidigare varit vagt formulerade och försvårat tillämpningen. Samtidigt blir lagstiftningen för utbildningen på andra stadiet mera enhetlig. Men man ser inte ett verkligt nydanande tänk gällande gymnasieutbildningens idémässiga grund i lagförslaget; den nationella utgångspunkten står i viss mån i kontrast till den strävan av internationella kunskaper som den allmänbildande utbildningen vill åstadkomma framöver. Att stadgandena om studentexamen som ingår i nuvarande gymnasielag föreslås flyttas till lagen om anordnande av studentexamen är motiverat och förenhetligar lagstiftningen.
- Vid beviljande av tillstånd att ordna utbildning ska undervisnings- och kulturministeriet säkerställa en tillräcklig nationell och regional tillgång till gymnasieutbildning men i själva lagtexten sägs ingenting om att säkerställa tillgången för den svenskspråkiga och samiska befolkningen, detta nämns endast i förslaget till regeringsproposition. Svenska enheten anser att den språkliga grunden borde ingå i 4 § "Förutsättningar för beviljande av tillstånd att ordna utbildning".
- Skrivningen gällande läroämnena i 11 § 1 mom. är onödigt komplicerad och formuleras bättre i nuvarande lagstiftning. Den nuvarande skrivningen kunde bibehållas. Vidare borde gymnastik och hälsolära finnas som egna läroämnen i gymnasieutbildningens lärokurs och inte ingå i helheten humanistisk-samhälleliga studier. Detta skulle vara en markering om betydelsen av att sköta sin hälsa och i linje med diskussionen om välmående i vårt samhälle. Dessutom vill svenska enheten påpeka att de tematiska studierna som utvecklar den mångsidiga kompetensen borde definieras i lagen eller åtminstone i den kommande förordningen. Nu nämns de endast i förslaget till regeringsproposition, där ingår t.ex. internationalisering och digitalisering. Kompetenserna är nödvändiga i dagens samhälle och bör tydligt lyftas fram.
- Samarbetet med högskolorna är välkommet men kräver resurser av båda parter (13 §). Geografiska aspekter kan också påverka möjligheterna till samarbete. Noggrannare anvisningar om samarbetet borde ges antingen i kommande gymnasieförordning eller läroplansgrunder.
- Rätten till studiehandledning och personlig handledning betonas förtjänstfullt i 25 §. Detta gäller inte minst rätten till handledning för dem som slutfört gymnasieutbildningen men inte fått en studieplats i fortsatt examensinriktad utbildning. Problemet är hur resurserna i de enskilda gymnasierna ska räcka till med tanke på att studiehandledningen sedan tidigare har knappa resurser. Om tillgången till handledning varierar p.g.a. bristande resurser leder det till ojämlikhet för dem som behöver den.
- Det är bra att stödet för lärande enligt 28 § blir lagstadgat också inom gymnasieutbildningen. Samtidigt är det viktigt att betona att det uttryckligen är en rätt som den studerande har. I lagförslaget ges till skillnad från den grundläggande utbildningen inte någon möjlighet att söka ändring i ett beslut om stöd för lärande och svenska enheten vill därför betona att 28 § inte i praktiken får börja tolkas så att studerande tvingas till avvikande lösningar utan möjlighet att söka ändring.
- Eftersom internatboende nämns som en studiesocial förmån i 35 § 2 mom. borde villkoren för boende regleras mer utförligt på motsvarande sätt som i 103–104 § i lagen om yrkesutbildning. Då kan man implementera samma bestämmelser som har kommit till för att råda bot på oklarheter som skapat osäkerhet inom internatverksamheten.

- 41 § 4 mom. borde strykas i förslaget till gymnasielag. Motsvarande bestämmelse ströks i lagen om yrkesutbildning i samband med SORA-reformen eftersom den ansågs strida mot oskuldspresumtionen och kan leda till dubbel bestraffning. Det är inte rimligt att behandla studerande i de båda utbildningsformerna olika.
- Bestämmelsen om avstängning för viss tid eller från internat i 44 § 3 mom. borde förtydligas så att det framgår att grunden för avstängning inte kan baseras på endast det faktum att en domstol dömt den studerande till straff för ett brott. Avstängningen måste också vara en nödvändig säkringsåtgärd vars syfte är att skydda andra studerande och personalen. Detta eftersom dubbel bestraffning är förbjuden.
- Undantagen till sekretessbestämmelserna i 58 § 1 mom. är ur ett säkerhetsperspektiv en välkommen ändring eftersom rektor och säkerhetsansvariga nu kan få bättre tillgång till information om studerande som kan utgöra säkerhetsrisker. Samtidigt ökar sekretessen mellan elevhälsan och den undervisande personalen, vilket kan föranleda ändrade rutiner och synsätt. Eftersom lärare inte längre har möjlighet att utan samtycke få information från elevhälsan accentueras vikten av att stödet för lärande uppfattas dels som en pedagogisk snarare än en medicinsk angelägenhet, dels som en frivillig tjänst där den studerandes vilja att ge personalen sekretessbelagda uppgifter om sig själv kan ha betydelse för utformningen och omfattningen av stödet.

Direktör

Marianne West-Ståhl

Överinspektör för bildningsväsendet

Carola Bryggman

Tämä asiakirja LSSAVI/692/2018 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LSSAVI/692/2018 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Bryggman Carola 06.03.2018 11:18

Hyväksyjä West-Ståhl Marianne 06.03.2018 10:43